

جغرافیا و روابط انسانی، تابستان ۱۳۹۹، دوره ۳، شماره ۱

بررسی نقش گردشگری روستایی در توسعه اقتصادی روستاهای هدف گردشگران (مطالعه

موردی: روستاهای دهستان مدرس، شهرستان شوشتر)

سعید بساک^{۱*}، ساجده دین پرست^۲

۱- دانش آموخته کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی دانشگاه خوارزمی

۲- دانش آموخته کارشناسی ارشد جغرافیا و برنامه ریزی روستایی دانشگاه محقق اردبیل.

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۴/۲۹

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۵/۰۹

چکیده:

صنعت گردشگری در اقتصاد کشورها نقش مهمی را ایفا می کند. در این میان مناطق روستایی با مشکلاتی مانند مهاجرت های روستاییان، پایین بودن سطح درآمد، فقر فزاینده و ... مواجه اند. گردشگری روستایی و اقتصاد گردشگری در حال تبدیل شدن به یکی از ارکان اصلی توسعه اقتصادی می باشد و در همین ارتباط گردشگری روستایی نیز با برنامه ریزی مناسب و شناخت فرصت ها و محدودیت ها می تواند، نقش مهمی در توسعه روستایی و تنوع بخشی به اقتصاد ملی داشته باشد. هدف از پژوهش حاضر بررسی نقش گردشگری روستایی در توسعه اقتصادی روستاهای هدف گردشگران (مطالعه موردی: روستاهای دهستان مدرس، شهرستان شوشتر) است. این تحقیق از نوع توصیفی- تحلیلی که با استفاده از روش پیمایشی و کتابخانه ای استفاده شده است. جامعه آماری در این پژوهش، شامل روستاییان ساکن در مناطق روستایی دهستان مدرس شهرستان شوشتر است بر اساس سرشماری سال ۱۳۹۵، دارای ۱۲۵۹ نفر جمعیت و ۳۶۱ خانوار است. در جامعه آماری مورد مطالعه از فرمول کوکران استفاده و حجم نمونه برابر با ۲۹۴/۴۳ و برای دقت بیشتر حجم نمونه ۲۹۵ انتخاب شد. برای تعیین پایایی کمی پرسشنامه از ضریب آلفای کرونباخ، استفاده شد. مقدار آلفا برای قسمت های مختلف پرسش نامه ۰/۷۲ تا ۰/۸۰ محاسبه شد. به منظور به دست آوردن دیدگاه ساکنان در خصوص مولفه های ذکر شده از آزمون های آماری میانگین پاسخ ها و واریانس و آزمون T تک نمونه ای استفاده شد. نتایج یافته های پژوهش نشان داد که رابطه معناداری بین گردشگری روستایی و مولفه های اقتصادی پژوهش وجود دارد. بیشترین بررسی نقش گردشگری روستایی در توسعه اقتصادی مناطق روستایی به این ترتیب است مولفه درآمد با میانگین (۱/۵۴-) بیشترین تأثیر و مولفه اشتغال زایی با میانگین (۱/۱۰-) کمترین تأثیر را از گردشگری روستایی داشته است. نتایج حاصل از آزمون t تک نمونه ای نشان گر مطلوب بودن و تأثیرگذاری منفی و معنی داری گردشگری روستایی در توسعه اقتصادی مناطق روستایی بوده است.

کلیدواژگان: گردشگری روستایی، توسعه اقتصادی، گردشگری، دهستان مدرس.

گردشگری پدیده‌ای کهن است که از دیرباز در جوامع انسانی وجود داشته است و به تدریج در طی مراحل مختلف تاریخی به موضوعی فنی، اقتصادی، اجتماعی، اکولوژیکی خود رسیده است (Afarinsh, 2010:16). گردشگری یکی از فعالیت‌های مهمی است که در دهه‌های اخیر جایگاه ویژه‌ای در توسعه اقتصادی برخی کشورها یافته است. این صنعت افزون بر درآمدزایی، اشتغال‌زایی، و تبادل فرهنگ‌ها، سهمی از فعالیت‌های اقتصادی جهان، ازجمله صادرات را به خود اختصاص داده است (میرکتولی و مصدق، ۱۳۸۹: ۱۳۸). در این راستا گردشگری روستایی نیز جزیی از صنعت گردشگری به حساب می‌آید که می‌تواند با برنامه‌ریزی اصولی و مناسب، شناسایی مزیت‌ها و محدودیت‌های گردشگری روستایی نقش موثری در توسعه این مناطق و در نتیجه توسعه ملی و تنوع بخشی به اقتصاد ملی برعهده داشته باشد (Rezvani, 2008: 21). این مسئله باعث شده است که در سال‌های اخیر بار دیگر، روستاهای گردشگری مورد توجه قرار گرفته و نظریه پردازان، برنامه‌ریزان و مجریان حکومتی در صدد برآیند تا با راهکارها و استراتژی‌های جدید در راستایی پایداری گردشگری تلاش بیشتری انجام دهند. بنابراین با توجه به اهمیت گردشگری، این صنعت از یک سو، می‌تواند به عنوان ابزاری برای توسعه مناطق روستایی (با جاذبه‌های خاص گردشگری) باشد (Lee & Chang, 2008) و از سوی دیگر، عامل مهمی در جهت رفع مشکلات کشاورزی، افزایش اشتغال‌زایی و افزایش درآمد و تغییرات اقتصادی- اجتماعی در سیستم جوامع میزبان باشد (Roumiani, 2013:17; Elisabete and Raschi, 2013: 1). گردشگری روستایی به یکی از فعالیت‌های پیش‌تاز اقتصادی تبدیل شده است. بررسی‌ها نشان می‌دهد بین توسعه گردشگری روستایی، جذب گردشگر و افزایش درآمد اقتصادی رابطه مثبتی وجود دارد (مهدوی و همکاران، ۱۳۸۷: ۶۰-۳۹). امروزه گردشگری روستایی از بخش‌های مهم فعالیت‌های اقتصادی به شمار می‌آید و از دیدگاه‌های گوناگون به آن توجه شده است (میرزایی، ۱۳۸۸: ۷۶). گردشگری روستایی می‌تواند در توانمندسازی مردم محلی و توسعه منابع انسانی، تنوع بخشی اقتصادی و رشد آن، خلق فرصت‌های شغلی، حل معضل بیکاری، ارتقای استانداردهای زندگی از طریق تأمین خدمات اجتماعی، و پرکردن شکاف بین نواحی شهری و روستایی در زمینه‌های مختلف، و کاهش مهاجرت روستایی به کلانشهرها نقش عمده‌ای داشته باشد (مهدوی و همکاران، ۱۳۸۷: ۴۲). امروزه صنعت گردشگری و به ویژه اکوتوریسم، به عنوان رویکردی جدید برای توسعه همزیستی انسان و اجتماع، به منظور بهره‌وری اقتصادی، در توسعه مناطق جایگاه خاص و مناسبی یافته است. از این رو مناطق دارای چشم‌اندازهای طبیعی به واسطه وضعیت جغرافیایی و زیست محیطی از نظر اقلیمی و توپوگرافی و هیدرولوژیکی جاذبه‌های ویژه‌ای را به وجود می‌آورد. از راهبردهایی که اخیراً در اغلب کشورهای جهان مورد توجه قرار گرفته و حتی در برخی از این کشورها به اجرا درآمده و نتایج مثبتی به

همراه داشته، توسعه و گسترش گردشگری در نواحی روستایی که دارای پتانسیل های لازم برای گسترش گردشگری است، می باشد (شارپلی، ۱۳۸۰: ۵۰). با توجه به ویژگی بارز گردشگری روستایی به مثابه یکی از مردمی ترین اشکال گردشگری، می توان انتظار داشت که این صنعت، از یک سو به رشد اقتصادی و تنوع فعالیت های روستایی و از سوی دیگر با جذب مازاد نیروی انسانی به ایجاد اشتغال و درآمدزایی برای ساکنان روستاها کمک کند، بدین ترتیب فرصتی برای توسعه همه جانبه قلمداد شود (سقایی، ۱۳۸۲: ۲). ما در این پژوهش به دنبال بررسی این موضوع هستیم که آیا گردشگری روستایی بر توسعه اقتصادی روستاهای هدف گردشگران (مطالعه موردی: روستاهای دهستان مدرس، شهرستان شوشتر) چه تاثیری می تواند داشته باشد؟

پیشینه پژوهش:

رومیانی و همکاران (۱۳۹۷)، در پژوهشی تحت عنوان ارزیابی حمایت ساکنین روستاهای هدف گردشگری بر توسعه گردشگری پایدار (مطالعه موردی: روستاهای درسجین و گلابر، استان زنجان) به این نتیجه رسیده اند که بین شاخص های وابستگی اجتماعی، هزینه های دریافت شده، مشارکت اجتماعی و منافع دریافت شده با حمایت ساکنان از توسعه پایدار گردشگری رابطه معنادار و مثبتی وجود دارد به طوری که حمایت ساکنان از گردشگری پایدار در روستاهای نمونه مورد مطالعه به صورت مثبت، زمینه را برای پایداری مناطق روستاهای هدف گردشگری و کیفیت زندگی مردم فراهم کرده است.

میرزایی و همکاران (۱۳۹۷)، در مقاله ای تحت عنوان ارائه الگوهای بهینه توسعه گردشگری در روستاهای هدف گردشگری ایران مطالعه موردی: روستاهای هدف گردشگری استان گیلان به این نتیجه رسیده اند که ارتباط بین توسعه گردشگری روستایی در روستاهای هدف گردشگری استان گیلان و مؤلفه های اثرگذار بر الگوهای اجرایی در محدوده مورد مطالعه بود. در پایان بر اساس نتایج مطالعات میدانی، شرایط توپوگرافی و طبیعی روستا، مشاهدات و مصاحبه های شفاهی با اهالی روستا، ارائه الگوی اجرایی گردشگری متناسب با هر روستا اقدام گردید.

مبانی نظری:

گردشگری:

گردشگری معادل فارسی و کاملاً دقیق واژه توریسم در زبان های انگلیس، فرانسه و آلمانی است که به صورت مصطلح در زبان فارسی به گردشگری ترجمه شده است ریشه آن از اصلاح تورنس یونانی و لاتین گرفته شده که به

سفر رفت و برگشت دلالت می کند (محمودی و همکاران، ۱۳۹۴: ۱۲۴). گردشگری فعالیت اقتصادی است که به دلیل ماهیت ویژگی های خاص آن، فرصت هایی مناسب برای ورود به عرصه تجارت بین المللی را فارغ از سطح توسعه یافتگی کشورها فراهم می آورد. این مهم باعث شده است که از این فعالیت اقتصادی به عنوان صنعت یاد شود که اساساً ماهیت خدماتی دارد (حقیقی کفاش و همکاران، ۱۳۸۸: ۲۳).

گردشگر:

اصطلاح گردشگر برای اولین بار در قرن نوزدهم برای اشراف زادگان فرانسوی که مشغول تحصیل یا کسب تجربه در خارج از کشور بودند به کار رفت، بعدها این واژه برای کسانی که به فرانسه برای تفریح مسافرت می کردند استفاده شد. از همان زمان گردشگر به بعضی از مسافرینی گفته می شد که هدف آن ها استراحت، گردش، سرگرمی و آشنایی با مردم و نه کسب درآمد و اشتغال بود (رضوانی و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۵). در سال ۱۹۶۳ در کنفرانس بین المللی گردشگری در شهر رم، گردشگر از نظر آماری به فردی اطلاق شد که بیش از ۲۴ ساعت و کمتر از سه ماه و بدون کسب درآمد به عنوان مسافر به مقصدی وارد شده و اقامت نماید (زینلی، ۱۳۹۳: ۱۶).

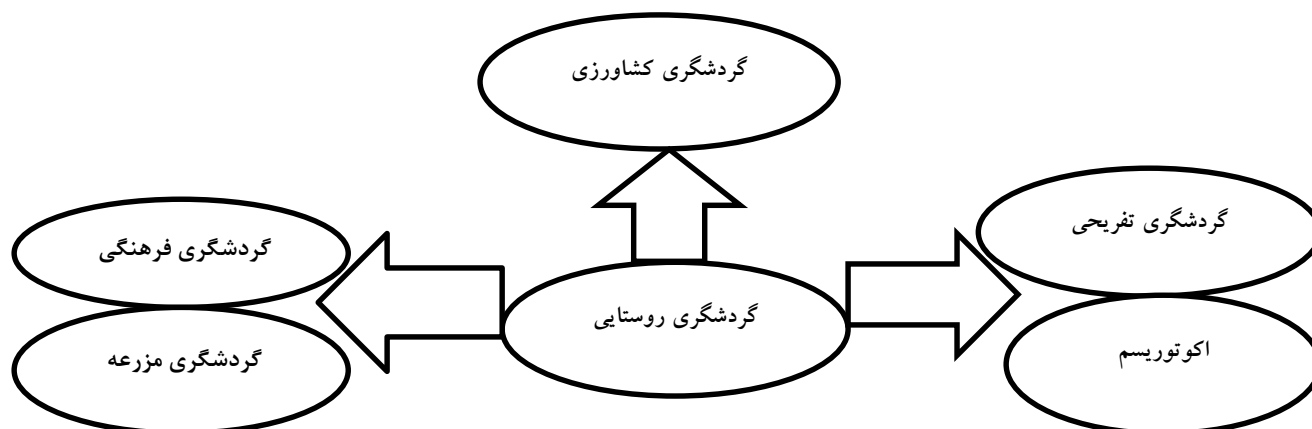
گردشگری روستایی:

امروزه از گردشگری به عنوان گذرگاه توسعه یاد می شود. گردشگری بسته به شرایط محیطی، دارای انواع مختلفی است. یکی از مهم ترین انواع گردشگری، گردشگری روستایی است که با قدمتی بیشتر از یک قرن، با ارائه جذابیت و ایجاد تمایل در استفاده از فضا و ویژگی های محیط روستایی برای گردشگران و هم چنین، کارکردی جهت بهبود و ارتقای شاخص های اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و زیست محیطی منطقه میزبان، مورد توجه بسیاری واقع شده است (حاجی نژاد و همکاران، ۱۳۹۲: ۵۲). گردشگری روستایی به کلیه فعالیت ها و خدماتی اطلاق می شود که کشاورزان، مردم و دولت ها برای تفریح و استراحت گردشگران و هم چنین، جذب آن ها در نواحی روستایی ارائه می کنند و شامل گردشگری کشاورزی، گردشگری مزرعه، گردشگری طبیعی و فرهنگی می باشد (رضوانی، ۱۳۸۷: ۳۲). به عبارتی دیگر، گردشگری روستایی بخشی از بازار گردشگری و منبعی برای اشتغال و درآمد بوده و می توان آن را ابزار مهمی برای توسعه اقتصادی - اجتماعی و اکولوژیکی (بوم شناختی) جوامع روستایی قلمداد کرد. در کشورهای توسعه یافته این امر با خط مشی های کشاورزی در ارتباط است و غالباً به عنوان راهبردی برای حفظ محیط زیست و فرهنگ سنتی روستایی ارتقاء داده می شود (قادری و همکاران، ۱۳۹۰: ۱۸).

ویژگی های گردشگری روستایی را می توان در محورهای زیر خلاصه کرد:

- ✓ از نظر محدوده جغرافیایی بیشتر یک گردشگری داخلی و بومی است؛
- ✓ از نظر زمان معمولاً کوتاه مدت و روزانه می باشد و میانگین فاصله سفر کم است؛
- ✓ به لحاظ اقتصادی چون روزانه است، گردشگران کم خرج می کنند و سود کمتری دارد؛
- ✓ چون روزانه است تعداد گردشگران زیاد است؛
- ✓ با توجه به محیط زیست روستایی و تعداد گردشگران، احتمال بر جای گذاشتن آثار نامطلوب بر محیط زیست افزایش می یابد؛
- ✓ معمولاً کمتر سازمان و نهادهای رسمی بر این نوع گردشگران متمرکز می شوند و به ندرت سازمان یافته هستند (قاسمی، ۱۳۸۸: ۲۰۲-۲۰۱).

گردشگری روستایی دارای گونه های مختلفی از گردشگری است که گونه شناسی گردشگری روستایی در شکل شماره (۱) قابل مشاهده است.

شکل (۱): گونه شناسی گردشگری روستایی

منبع: سقایی و علیزاده، ۱۳۹۲: ۶

روستا:

روستا را در فرهنگ های فارسی، ده و قریه ذکر کرده اند و در اصطلاح جغرافیدانان جهان اسلام، ناحیه ای است که شامل مزارع و قریه ها می شود (نقوی، ۱۳۸۷: ۱۶). روستا واحد اقتصادی، اجتماعی، جغرافیایی و مرکز تجمعی از مردم

یک جانشین تعریف شده است که قسمت اعظم درآمد آن ها از کشاورزی تأمین می شود و شرایط بالقوه خودکفایی را نیز در خود دارد (رضوانی، ۱۳۸۲: ۲۳). روستا اولین شکل از حیات اجتماعی انسان در یک عرصه طبیعی است (لطیفه و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۴۲).

توسعه:

توسعه پیچیده ترین مواجهه بشر با منابع و محیط اطراف خود در راستای دستیابی به تعالی و رفاه می باشد (ملکی و همکاران، ۱۳۹۷: ۵۳). توسعه به عنوان یکی از کلیدی ترین واژگان مورد ستایش در ادبیات پیشرفت های اقتصادی و اجتماعی بارها مورد تبیین و تحلیل قرار گرفته است (Garbie, 2016).

توسعه اقتصادی:

برخی توسعه اقتصادی را فرآیند مستمر نوآوری تکنولوژی، ارتقاء صنعتی و تحول ساختاری می دانند که باعث غلبه بر رکود بازار می شود (Jose Manuel et al., 2014: 63). توسعه اقتصادی فرآیندی است که طی آن مبانی علمی و فنی تولید از وضعیت سستی به وضعیت مدرن متحول می شود (عظیمی، ۱۳۹۲: ۱۷۸).

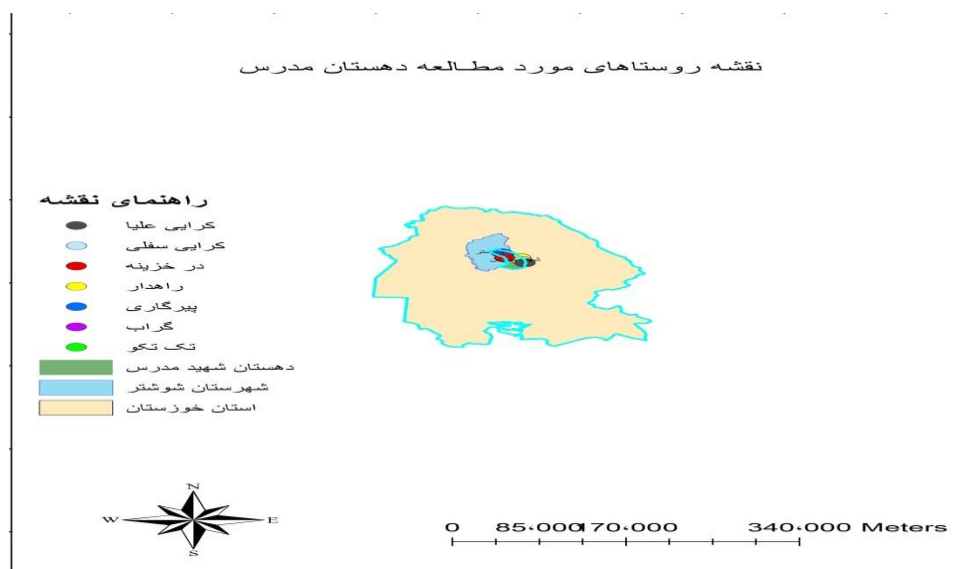
معرفی منطقه مورد مطالعه:

شهرستان شوشتر یکی از شهرستان های استان خوزستان و مرکز سابق این استان (قبل از اهواز) در ایران است. این شهرستان بر اساس سرشماری سال (۱۳۹۵) ۱۹۲۰۲۸ نفر می باشد شهرستان شوشتر با مساحت ۲۴۳۶ کیلومتر مربع در شمال استان خوزستان، بین ۴۸ درجه و ۳۵ دقیقه تا ۴۹ درجه و ۱۲ دقیقه طول شرقی از نصف النهار گرینویچ و ۳۱ درجه و ۳۶ دقیقه تا ۳۲ درجه و ۲۶ دقیقه عرض شمالی از خط استوا قرار گرفته است. فاصله شوشتر تا اهواز ۸۵ کیلومتر و تا تهران ۸۳۱ کیلومتر و تا خلیج فارس ۲۲۲ کیلومتر است. این شهرستان دو بخش و ۷ دهستان دارد و شهر شوشتر مرکز شهرستان شوشتر است. دهستان شهید مدرس نام دهستانی در بخش مرکزی شهرستان شوشتر، استان خوزستان در ایران است. بر اساس سرشماری سال (۱۳۹۵) جمعیت این دهستان ۱۱۱۳۹ نفر و (۲۸۸۹ خانوار) می باشد. جدول شماره (۱) روستاهای مورد هدف گردشگران و جمعیت و خانوارشان را نشان می دهد.

جدول شماره (۱): روستاهای مورد هدف گردشگران

ردیف	روستاها	جمعیت	خانوار
۱	تک تکو	۹۷	۲۸
۲	درخزینه	۲۹۱	۸۰
۳	پیرگاری	۳۹۱	۱۰۶
۴	گراب	۱۸۸	۵۰
۵	کرای سفلی	۵۷	۱۹
۶	کرای علیا	۹۴	۲۶
۷	راهدار	۱۴۱	۵۲
-	-	۱۲۵۹	۳۶۱

منبع: اداره میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری شهرستان شوشتر، ۱۳۹۹

شکل (۲): نقشه روستاهای مورد مطالعه

منبع: نویسندگان، ۱۳۹۹.

در تحقیق حاضر روی تعیین حجم نمونه با استفاده از روش های آماری و فرمول کوکران انجام گرفت که به شرح زیر می باشد:

$T=96/1$ اندازه تغییر در توزیع طبیعی

$D=0/05$ تفاضل نسبت واقعی صفت جامعه یا میزان تخمین محقق برای وجود آن در جامعه

$P=0/7$ نسبت درصد افرادی که دارای صفت مورد مطالعه هستند

$Q=0/3$ نسبت درصد افرادی که فاقد صفت مورد مطالعه هستند

N = تعداد کل جمعیت روستاهای مورد مطالعه

$$n = \frac{\frac{t^2 pq}{d^2}}{1 + \frac{1}{N} \left(\frac{t^2 pq}{d^2} - 1 \right)} \quad n = \frac{\frac{(1/96)^2 (0/7)(0/3)}{(0/05)^2}}{1 + \frac{1}{(1259)} \left(\frac{(1/96)^2 (0/7)(0/3)}{(0/05)^2} - 1 \right)} = 294/43$$

روش پژوهش:

هدف کلی این تحقیق بررسی بررسی نقش گردشگری روستایی در توسعه اقتصادی روستاهای هدف گردشگران است. روش تحقیق به صورت پیمایشی انجام شده است و از نوع توصیفی تحلیلی است. جهت جمع آوری اطلاعات به منطقه روستایی انتخاب شده به جهت داشتن پتانسیل و کانون گردشگری که جامعه آماری تحقیق را تشکیل می دهند مراجعه شد. به منظور بررسی نقش گردشگری روستایی در توسعه اقتصادی روستاهای هدف گردشگران (مطالعه موردی: روستاهای دهستان مدرس، شهرستان شوشتر) از نظر و دیدگاه ساکنان منطقه مورد مطالعه از میان مولفه های گوناگون آن هایی را که به نظر کارآمدتر به نظر می رسید انتخاب شد از جمله افزایش درآمد، کاهش فقر، افزایش سرمایه گذاری و پس انداز و افزایش اشتغال زایی در این پژوهش استفاده شد. در این پژوهش از طیف ۵ سوالی لیکرت استفاده شد که خیلی زیاد امتیاز ۵، زیاد امتیاز ۴، متوسط امتیاز ۳، کم امتیاز ۲، خیلی کم امتیاز ۱، تعلق گرفت و عدد ۵/۲ به عنوان میانه در نظر گرفته شد. جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش، شامل روستاییان ساکن در منطقه روستایی دهستان مدرس شهرستان شوشتر است که برابر با ۱۲۵۹ نفر می باشد با توجه به مشخص بودن جامعه آماری مورد مطالعه از فرمول کوکران برای استخراج حجم نمونه آماری ۲۹۴/۴۳ و برای دقت بیشتر حجم نمونه ۲۹۵ انتخاب شد انتخاب شد. ابزار اندازه گیری پرسشنامه

محقق ساخته بود و روایی صوری پرسشنامه توسط پنل متخصصان مورد تأیید قرار گرفت و جهت تعیین روایی پرسشنامه تهیه شده از نظر تنی چند از اعضای هیات علمی صاحب نظر در حیطه موضوع مورد مطالعه دانشگاه محقق اردبیلی استفاده گردید. هم چنین برای تعیین پایایی کمی پرسشنامه نیز از ظریب آلفای کرونباخ، استفاده شد که مقدار آلفای ذکر شده ۰/۷۲ تا ۰/۸۰ محاسبه شد. حال در این قسمت از این پژوهش به منظور به دست آوردن سنجش دیدگاه ساکنان در خصوص مولفه های ذکر شده از آزمون های آماری میانگین پاسخ ها و واریانس و آزمون T تک نمونه ای استفاده شد.

معرفی مولفه های پژوهش

مولفه های این پژوهش بر اساس مطالعات انجام شده و نیز پیشینه پژوهش های انجام شده و مبانی نظری مرتبط با موضوع استخراج شده اند، که هر کدام از مولفه ها با گویه های آن ها را در جدول شماره (۲) مشاهده می کنید.

جدول (۲): شاخص و متغیرها

شاخص	متغیر	تعداد گویه
درآمد	ارتباط بین اجاره منزل، سویست و... و درآمد زایی، ارتباط بین فروش مواد غذایی و درآمد زایی، فروش تولیدات روستایی و درآمد زایی، فروش زمین به گردشگران و درآمد زایی.	۴
سرمایه گذاری و پس انداز	ارتباط بین سرمایه گذاری و کاهش فقر، ارتباط بین سرمایه گذاری و افزایش درآمد، رابطه بین پس انداز و درآمد زایی، ارتباط بین سرمایه گذاری و کاهش مهاجرت.	۴
کاهش فقر	ارتباط بین درآمد زایی و کاهش فقر، کاهش فقر منجر به پس انداز، کاهش فقر و کاهش مهاجرت روستاییان، ارتباط بین کاهش فقر و پس انداز.	۴
اشتغال زایی	ارتباط بین گردشگری روستایی و اشتغال زایی، رابطه بین اشتغال زایی و درآمد زایی، ارتباط بین اشتغال زایی و کاهش مهاجرت، رابطه بین اشتغال زایی و سرمایه گذاری، ارتباط بین پس انداز و اشتغال زایی.	۵

منابع: (حیدری ساربان و حیدری، ۱۳۹۶: ۹۲-۷۳؛ اصغری و جعفری، ۱۳۹۶: ۱۶۲)

نقش گردشگری روستایی در تحولات درآمدی:

از نگاه ساکنان منطقه‌ای، که پژوهش انجام شده است از چهار گویه با توجه به اهمیت موضوع و ارتباط گردشگری روستایی با افزایش درآمد روستایی، میانگین گویه‌های چون اجاره منزل، سویست با (۳/۱۳) بیشترین و فروش تولیدات روستایی با (۲/۸۷) کمترین میانگین از طرف اهالی پاسخ داده شد. بالا ترین میانگین یعنی اجاره منزل، سویست را می توان این گونه تفسیر کرد که با افزایش ورود گردشگران تعداد منازل و سویست اجاره داده شده به گردشگران افزایش می یابد که این امر باعث افزایش درآمد می گردد. در جدول (۳) رتبه های بقیه مولفه ها را نیز مشاهده می کنید.

جدول (۳): میانگین و رتبه پاسخ‌های بدست آمده مرتبط با گویه‌های مولفه درآمد

رتبه	واریانس	انحراف از معیار	میانگین	متغیرها
۱	۲/۰۶	۱/۴۳	۳/۱۳	ارتباط بین اجاره منزل، سویست و... و درآمد زایی
۲	۲/۱۷	۱/۴۷	۳/۰۷	ارتباط بین فروش مواد غذایی و درآمد زایی
۴	۱/۸۲	۱/۳۵	۲/۸۷	فروش تولیدات روستایی و درآمد زایی
۳	۱/۹۵	۱/۳۹	۳/۰۳	فروش زمین به گردشگران و درآمد زایی.

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹.

نقش گردشگری روستایی در اشتغال زایی:

در این پژوهش نقش گردشگری روستایی در اشتغال زایی بر اساس نظر ساکنان محلی از پنج گویه بررسی شده است مطالعه میانگین پاسخ های بدست آمده نشان می دهد ارتباط بین پس انداز و اشتغال زایی در روستاها با میانگین (۳/۵۵) بالاترین و رابطه بین اشتغال زایی و درآمد زایی با میانگین (۳/۳۰) درصد پایین ترین درصد از طرف اهالی پاسخ داده شد.

بالا ترین میانگین یعنی ارتباط بین پس انداز و اشتغال زایی را می توان این گونه تفسیر کرد که با افزایش مقدار پس انداز می توان باعث ایجاد اشتغال زایی گشت. در جدول (۴) رتبه های بقیه مولفه ها را نیز مشاهده می کنید.

جدول (۴): میانگین و رتبه پاسخ های بدست آمده مرتبط با گویه های مولفه اشتغال زایی

رتبه	واریانس	انحراف از معیار	میانگین	متغیرها
۳	۱/۵۵	۱/۲۴	۳/۵۲	ارتباط بین گردشگری روستایی و اشتغال زایی، ارتباط بین پس انداز و اشتغال زایی.
۵	۱/۶۷	۱/۲۹	۳/۳۰	رابطه بین اشتغال زایی و درآمد زایی
۲	۱/۷۱	۱/۳۱	۳/۵۴	ارتباط بین اشتغال زایی و کاهش مهاجرت
۴	۱/۳۸	۱/۱۷	۳/۴۵	رابطه بین اشتغال زایی و سرمایه گذاری
۱	۱/۹۷	۱/۴۰	۳/۵۵	ارتباط بین پس انداز و اشتغال زایی

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹

نقش گردشگری روستایی در کاهش فقر:

در این قسمت از پژوهش با توجه به مولفه های انتخابی در منطقه مورد مطالعه برای مولفه کاهش فقر اقدام به طراحی چهار گویه گردید که گویه ارتباط بین کاهش فقر و پس انداز با میانگین (۳/۴۱) بیشترین و گویه کاهش فقر و کاهش مهاجرت روستاییان با (۲/۱۷) درصد کمترین میانگین را از طرف اهالی پاسخ داده شد. بالاترین میانگین یعنی ارتباط بین کاهش فقر و پس انداز را می توان این گونه تفسیر کرد که با افزایش مقدار پس انداز، فقر موجود کاهش می یابد. در جدول (۵) رتبه های بقیه مولفه ها را نیز مشاهده می کنید

جدول (۵): میانگین و رتبه پاسخ‌های بدست آمده مرتبط با گویه‌های مولفه کاهش فقر

رتبه	واریانس	انحراف از معیار	میانگین	متغیرها
۲	۱/۵۲	۱/۲۳	۳/۳۸	ارتباط بین درآمد زایی و کاهش فقر
۳	۱/۷۹	۱/۳۳	۳/۲۳	کاهش فقر منجر به پس انداز
۴	۱/۴۳	۱/۱۹	۲/۱۷	کاهش فقر و کاهش مهاجرت روستاییان
۱	۱/۴۷	۱/۲۱	۳/۴۱	ارتباط بین کاهش فقر و پس انداز

منبع: یافته‌های پژوهش، ۱۳۹۹.

نقش گردشگری روستایی بر سرمایه گذاری و پس انداز:

برای ارزیابی مولفه سرمایه گذاری و پس انداز از چهار گویه انتخاب شد که به ترتیب گویه ارتباط بین سرمایه گذاری و کاهش مهاجرت با (۳/۵۹) بیشترین میانگین و رابطه بین پس انداز و درآمد زایی با (۲/۷۲) درصد کمترین میانگین را از طرف اهالی پاسخ داده شد. بالاترین میانگین یعنی ارتباط بین ارتباط بین سرمایه گذاری و کاهش مهاجرت را می توان این گونه تفسیر کرد که با افزایش مقدار سرمایه گذاری، مهاجرت روستاییان به سایر مناطق کاهش می یابد. در جدول (۶) رتبه های بقیه مولفه ها را نیز مشاهده می کنید

جدول (۶): میانگین و رتبه پاسخ‌های بدست آمده مرتبط با گویه‌های سرمایه گذاری و پس انداز

رتبه	واریانس	انحراف از معیار	میانگین	متغیرها
۳	۱/۶۵	۱/۲۸	۳/۲۲	ارتباط بین سرمایه گذاری و کاهش فقر
۲	۱/۶۸	۱/۲۹	۳/۳۰	ارتباط بین سرمایه گذاری و افزایش درآمد
۴	۱/۸۴	۱/۳۵	۲/۷۲	رابطه بین پس انداز و درآمد زایی
۱	۱/۳۶	۱/۱۶	۳/۵۹	ارتباط بین سرمایه گذاری و کاهش مهاجرت

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹

نتایج حاصل از آزمون t تک نمونه‌ای و میزان t و اختلاف میانگین بدست آمده نشان دهنده این موضوع است که به ترتیب مولفه‌های درآمد با $۳۷/۱۲-$ ، کاهش فقر با $۲۳/۰۰-$ ، اشتغال زایی با $۲۰/۹۶-$ و سرمایه گذاری و پس انداز با $۲۰/۵۹-$ ، درصد بیانگر نقش بیشتر فعالیت های گردشگری روستایی و مولفه های ذکر شده در منطقه مورد مطالعه است. و همچنین سطح معناداری آزمون نیز قابل مشاهده است که برای تمامی مولفه ها معناداری منفی و کامل را نشان می دهد. همان طور که نتایج جدول قابل مشاهده است مولفه درآمد بیشترین میزان اختلاف از میانگین را کسب کرده است و بیان گر این مطلب است که فعالیت‌های گردشگری روستایی در توسعه اقتصادی روستاهای هدف گردشگری تاثیر مهمی را بر درآمد روستاییان بر جای گذاشته است. جدول (۷).

جدول (۷): تحلیل آماری آزمون t تک نمونه ای برای شاخص های پژوهش

عدد مفروض: ۳						شاخص
با سطح اطمینان ۹۵ درصد						
معنا داری	بیشترین	کمترین	اختلاف از میانگین	درجه آزادی	آماره T	
۰/۰۰۰	-۱/۶۳	-۱/۴۶	-۱/۵۴	۲۹۴	-۳۷/۱۲	درآمد
۰/۰۰۰	-۱/۲۴	-۱/۰۳	-۱/۱۳	۲۹۴	-۲۰/۵۹	سرمایه گذاری و پس انداز
۰/۰۰۰	-۱/۲۱	-۱/۰۰	-۱/۱۰	۲۹۴	-۲۰/۹۶	اشتغال زایی
۰/۰۰۰	-۱/۳۵	-۱/۱۴	-۱/۲۴	۲۹۴	-۲۳/۰۰	کاهش فقر

منبع: یافته های پژوهش، ۱۳۹۹

بحث و نتیجه گیری:

در عصر حاضر صنعت گردشگری به عنوان یکی از ارکان توسعه پایدار معرفی می شود و به عنوان صادرات نامرئی یکی از درآمدزاترین و ارزشمندترین صنایع و سهم بسزایی در کاهش فقر و ارتقای سطح زندگی و تعاملات مثبت فرهنگی دارد. گردشگری روستایی با هدف توسعه پایدار جوامع محلی در نواحی روستایی، به عنوان ابزاری جهت توسعه اقتصادی یکی از مهم ترین مشاغل در مناطق روستایی می باشد. به منظور دستیابی به اهداف پژوهش و میزان تأثیرات از آزمون های آماری میانگین پاسخ ها، واریانس و t تک نمونه ای استفاده شد. نتایج حاصل از آزمون t تک نمونه ای نشان گر مطلوب بودن و تأثیرگذاری منفی و معنی داری گردشگری روستایی در توسعه اقتصادی مناطق روستایی ذکر شده بوده است. همان طور که نتایج تحقیق مودودی و همکاران (۱۳۹۴)، در پژوهشی تحت عنوان نقش گردشگری در تحولات اقتصادی و اجتماعی روستاهای هدف استان گلستان نشان می دهد که رونق گردشگری منجر به تغییر ترکیب شغلی از کشاورزی به خدمات و صنعت شده است، به طوری که در قبل از انتخاب روستا به عنوان هدف شاغلین بخش های کشاورزی، خدمات و صنعت به ترتیب ۵۱، ۱۰/۹ و ۱۵/۶ درصد بوده است که در بعد از انتخاب به ۲۶/۳۶ و ۲۲/۴ درصد رسیده است و نیز لطیفی و همکاران (۱۳۹۲)، در پژوهشی با عنوان موانع موثر بر توسعه فعالیت های گردشگری در نواحی روستایی همدان، با تأکید بر روستاهای هدف گردشگری با هدف بررسی موانع توسعه گردشگری در روستاهای هدف گردشگری شهرستان همدان پرداخته اند، به طوری که از بین روستاهای هدف گردشگری شهرستان همدان سه روستای ورکانه، سیمین ابرو و خاکو به عنوان نمونه، انتخاب و مورد بررسی قرار گرفته اند. از آنجایی که روش مورد استفاده توصیفی-تحلیلی و میدانی صورت گرفته است نتایج تحلیل عاملی موانع توسعه گردشگری در روستاهای مورد مطالعه نشان می دهد که ۴ عامل زیرساختی، فرهنگی، برنامه ریزی و مدیریتی و هم چنین اطلاع رسانی و تبلیغاتی در مجموع ۶۳/۱۷ درصد از واریانس را تبیین می کنند و بنابراین تحقیقات صورت گرفته توسط این محققان با موضوع مورد مطالعه همسویی دارد.

منابع:

- اصغری، سمیرا و حمید جعفری. (۱۳۹۷). ((بررسی اثرات گردشگری در توسعه اقتصادی و اجتماعی مناطق روستایی (مطالعه موردی: روستاهای شهرستان تالش))، جغرافیا (فصلنامه علمی- پژوهشی و بین المللی انجمن جغرافیای ایران)، سال ۱۶، ش ۵۷، صفحه ۱۶۲.
- حاجی نژاد، علی؛ دانا، رحیمی و زهرا تقی زاده. (۱۳۹۲). ((تدوین برنامه استراتژیک توسعه گردشگری در مناطق نمونه گردشگری روستایی مطالعه موردی: روستای نمونه گردشگری هجیج در شهرستان پاوه))، فصلنامه آمایش سرزمین، سال ۵، ش ۱، صص ۷۸-۵۱.
- حقیقی کفاش، مهدی؛ محمود، ضیایی و قاسم جعفری. (۱۳۸۸)، ((اولویت بندی عوامل مربوط به توسعه گردشگری درمانی ایران))، فصلنامه مطالعات جهانگردی، دوره ۴، شماره ۱۲، صص ۴۰-۲۳.
- حیدری ساربان، وکیل و سمیه حاجی حیدری. (۱۳۹۶)، ((تحلیل عوامل مؤثر بر موفقیت گردشگری روستایی مطالعه موردی (روستای موئیل شهرستان مشکین شهر))، فصلنامه علمی- پژوهشی برنامه ریزی فضایی، سال ۷، شماره ۴، صص ۹۲-۷۳.
- رضوانی، علی اصغر. (۱۳۸۲). رابطه شهر و روستا (مطالعات شهری و منطقه ای)، انتشارات ملکان.
- رضوانی، محمد رضا؛ محمد رضا، اکبریان؛ عبدالرضا، رکن الدین افتخاری وسید علی بدری. (۱۳۹۰). ((تحلیل مقایسه ای آثار اقتصادی گردشگری خانه های دوم با گردشگری خانه های دوم با گردشگری روزانه بر نواحی روستایی با رویکرد توسعه پایدار (مطالعه موردی: شهرستان شمیرانات، استان تهران))، فصلنامه پژوهش های روستایی، سال ۲، شماره ۴، صص ۶۲-۳۵.
- رضوانی، محمدرضا. (۱۳۸۷). توسعه گردشگری روستایی با رویکرد گردشگری پایدار، چاپ اول، انتشارات دانشگاه تهران، تهران.

- رومیانی، احمد؛ خدیجه، عباس رشید و فریدون خادم. (۱۳۹۷). ((ارزیابی حمایت ساکنین روستاهای هدف گردشگری بر توسعه گردشگری پایدار (مطالعه موردی: روستاهای درسجین و گلابر، استان زنجان)). فصلنامه علمی- پژوهشی مطالعات برنامه ریزی سکونتگاه های انسانی، سال ۱۳، ش ۱، صص ۲۳۳-۲۱۷
- زینلی، بهرام. (۱۳۹۳). ((ارزیابی رضایت گردشگران از محصول گردشگری پارک ساحلی قرون با استفاده از مدل HOLSAT)). پایان نامه کارشناسی ارشد، دانشکده جغرافیا و برنامه ریزی، دانشگاه تبریز.
- سقای، مهدی و سید دانا علیزاده. (۱۳۹۲). ((امکان سنجی محصول گردشگری روستایی در شهرستان پاوه)). فصلنامه فضای جغرافیایی، سال ۱۳، ش ۴۱، صص ۲۰-۱.
- سقای، مهدی. (۱۳۸۲). بررسی قابلیت های گردشگری در ایران، پایان نامه کارشناسی ارشد، مشهد، دانشگاه فردوسی.
- مهدوی، مسعود؛ مجتبی، قدیری معصوم و نسرین قهرمانی، نسرین. (۱۳۸۷). ((اثرات گردشگری بر توسعه روستایی با نظر سنجی از روستاییان دره کن و سولقان)). فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۱، شماره ۲، صص ۶۰-۳۹.
- شارپلی، جولیا. (۱۳۸۰). گردشگری روستایی، ترجمه ی، رحمت اله منشی زاده و فاطمه نصیری، نشر منشی، تهران
- عظیمی، حسین. (۱۳۹۲). مدارهای توسعه نیافتگی در اقتصاد ایران، تهران: نشر نی، چاپ چهاردهم.
- قادری، اسماعیل؛ عزت الله، عزتی و شکوفه حسین پور. (۱۳۹۰). ((بررسی توسعه گردشگری روستایی در بخش آسارا شهرستان کرج)). فصلنامه جغرافیایی سرزمین، سال ۸، شماره ۳۱، صص ۳۰-۱۷.
- قاسمی، ایرج. (۱۳۸۸). برنامه ریزی کالبدی حوزه های گردشگری روستایی، بنیاد مسکن انقلاب اسلامی تهران.
- لطیفه، ناهید؛ مهدی، جهانی و حمید جعفری. (۱۳۹۵). ((عوامل اقتصادی موثر بر ناپایداری سکونتگاه های روستایی: مطالعه موردی شهرستان دماوند)). فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۹، ش ۱، صص ۸۵-۱۰۲.

محمودی میمند، محمد؛ حسن، فارسیجانی و سارا طاهری موسوی. (۱۳۹۲). ((ارائه الگوی ترکیبی عوامل موثر بر توسعه و پذیرش گردشگری مجازی در ایران))، فصلنامه چشم انداز مدیریت بازرگانی، دوره ۱۳، ش ۴۶، صص ۱۴۳-۱۲۴.

ملکی، سعید؛ محمد جواد. کاملی فر و زهرا کاملی فر. (۱۳۹۷). ((تحلیل فضایی شاخص های توسعه اقتصاد منطقه ای در استان آذربایجان شرقی))، مجله آمایش جغرافیایی فضا، سال ۸، ش ۲۷، صص ۶۴-۵۳.

مهدوی، مسعود؛ مجتبی، قدیری معصوم و نسرين قهرمانی. (۱۳۸۷). ((اثرات گردشگری بر توسعه با نظرسنجی از روستایان دره کن و سولقان))، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۱، ش ۲، صص ۶۰-۳۹.

میرزائی، حسن؛ نصرالله، فلاح تبار و علیرضا استعلاجی. (۱۳۹۷). ((ارائه الگوهای بهینه توسعه گردشگری در روستاهای هدف گردشگری ایران مطالعه موردی: روستاهای هدف گردشگری استان گیلان))، فصلنامه علمی-پژوهشی جغرافیا (برنامه ریزی منطقه ای)، سال ۹، ش ۱، صص ۳۶۲-۳۴۷.

میرزایی، رحمت. (۱۳۸۸). ((تأثیر توسعه گردشگری بر اشتغال در منطقه اورامانات کرمانشاه))، فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۲، ش ۴، صص ۷۶-۴۹.

میرکتولی، جعفر و راضیه مصدق. (۱۳۸۹). ((بررسی وضعیت گردشگری روستایی و نقش آن در رونق صنایع دستی مورد دهستان استرآباد جنوبی، شهرستان گرگان))، مطالعات و پژوهش های شهری و منطقه ای، سال ۲، ش ۷، صص ۱۵۴-۱۳۷.

نقوی، نیره. (۱۳۸۷). جامعه شناسی روستایی، چاپ ۵، تهران، انتشارات دانشگاه پیام نور.

Afarinsh, B. (2010). The attitude and the attitude of rural residents towards tourism development case study: the city of Abhar Soltanieh rural areas. Master's thesis (Department of Geography and Rural Planning). (In Persian)

Jose Manuel , S., N. Irmgard & K. Richard.(2014). Transforming economies: Making industrial policy work for growth, jobs and development. International Labour Office –

Geneva: ILO.

Rezvani , M. (2008). *The development of rural tourism*. Tehran: Tehran University Press.

Lee, Ch.Ch & Ch. P . Chang. (2008). *Tourism development and economic growth: a closer look at panels*. *Journal of Tourism Management*. 29 (1), 180 - 192.

Roumiani, A. (2013). *Evaluation of the role of capital flows in developing urban-rural Paydargrdshgry Case Study: Rural fence Age, the city of Bouin Zahra*. *Geography and Rural Planning Master's thesis, University of Zanjan*. (In Persian)

Elisabete, F & A. Raschi. (2013). *Trekking out of the crisis: is there a role for rural tourism?* Working group number: 17, XXV ESRS Congeress, Florence, 29 July- 1 August 2013. <http://www.florenceesrs2013.com/wp-content/uploads/2012/07/17WG.pdf>.

Garbie, I.(2016). *Sustainability in Manufacturing Enterprises: Concepts, Analyses and Assessments for Industry 4.0*. Springer.